

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการและเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วนั้น สิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งคือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต และศักยภาพของพลเมืองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความเข้าใจ และพึงพอใจต่อการดำรงชีวิต มีความรับผิดชอบต่อนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นกำลังในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ

ปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ คุณภาพของครู ถ้าครูเป็นผู้ที่มีความสามารถทั้งด้านความรู้ ทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ก็ย่อมจะสามารถพัฒนานักเรียนซึ่งเป็นพลเมืองของชาติได้ ครูจึงเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการทำงานสูงนั้น มีหลายวิธีและหลายขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ในส่วนของการฝึกหัดครู ในการเตรียมนักศึกษาก่อนที่จะออกไปเป็นครู การช่วยเหลือครูใหม่ในระยะเริ่มต้นเข้าสู่วิชาชีพครู การฝึกอบรมครูประจำการ (Nemsar, 1983 อ้างถึงใน อรุณี สัมภาษณ์, 2537) ตลอดจนการสัมมนาวิชาการ การศึกษาคูงาน การสับเปลี่ยนหน้าที่ เป็นต้น แต่ก็ยังมีอาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนแบบเดิมของครู ซึ่งส่วนใหญ่ยังเน้นเนื้อหามากกว่าให้นักเรียนใช้ความคิดวิเคราะห์ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังไม่สามารถปลูกฝังการรักที่จะเรียนรู้ต่อไป (สุมน อมรวิวัฒน์, 2540) การฝึกอบรมมักมุ่งส่งเสริมวิทยฐานะ และผลตอบแทนทางวัตถุมากกว่าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะพัฒนาจากกระบวนการเรียนการสอนของครู (สกล รุ่งโรจน์, 2530) แม้จะมีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยเหลือ ก็ยังพบว่ามีปัญหาระหว่างครูกับผู้นิเทศซึ่งเป็นบุคคลภายนอกไม่อาจตอบสนองความต้องการของโรงเรียนได้อย่างทั่วถึง และจำนวนศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัดทำให้ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของโรงเรียน และความต้องการของครูอย่างทั่วถึง โดยศึกษานิเทศก์จะทำงานธุรการและงานตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการทำให้มีงานมาก อีกทั้งโรงเรียนอยู่ไกลจากหน่วยที่ทำหน้าที่นิเทศ ทำให้ครูไม่สะดวกในการเดินทางมาขอรับการนิเทศ (สำนักงานคณะกรรมการ

การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2525 อ้างถึงใน วิไลวรรณ เหมือนชาติ, 2537) และแม้จะได้รับ การแก้ไขให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนแล้วก็ตาม ก็ยังพบว่ามีปัญหาในการปฏิบัติการนิเทศ ภายในโรงเรียน ทั้งนี้เกิดจากผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ ส่งผลให้การนิเทศภายในไม่บรรลุตาม วัตถุประสงค์ คือ ผู้บริหารที่ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ ไม่ให้ความสนใจงานด้านวิชาการอย่างจริงจัง และขาดการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ขาดความรู้ความสามารถทางด้านการนิเทศไม่สามารถ วิเคราะห์ความจำเป็นในการพัฒนา และการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่เหมาะสม ผู้บริหารทำการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูไม่มีเครื่องมือประเมินผล แต่ใช้การสังเกตและ สอบถามโดยไม่มีรูปแบบ (วิไลวรรณ เหมือนชาติ, 2537) อีกทั้งไม่สร้างความไว้วางใจทำให้ครู เกิดการขอมรับ ทำให้ครูผู้รับการนิเทศรู้สึกเหมือนถูกควบคุม ตรวจสอบ ถูกจับผิด ไม่มีอิสระ กลัวมีผลต่อหน้าที่การงาน (สัจจิต อุทรานันท์, 2530)

แต่เดิมนานักการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึงวิชาชีพครูว่าเป็นวิชา ชีพที่มีลักษณะที่แตกต่างจากวิชาชีพอื่น คือ อิสระ และค่อนข้างโดดเดี่ยว ครูจะมีลักษณะ ของการเป็นเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกันแต่เพียงในนามเท่านั้น ในด้านการปฏิบัติงานครูจะไม่ได้มี โอกาสที่จะศึกษา และสังเกตวิธีการปฏิบัติงานของครูคนอื่น ๆ ครูจะไม่แลกเปลี่ยนประสพ การณ์ซึ่งกันและกัน และเกี่ยวกับการสอน เกี่ยวกับนักเรียน โดยเฉพาะเกี่ยวกับความรู้ความ เข้าใจของตนเอง เกี่ยวกับการสอน ครูจะวางแผนการสอน เตรียมการสอน และจัดหาสื่อการ สอนตามลำพัง หรือให้นักเรียนช่วย ไม่มีเพื่อนครูหรือผู้บริหารระดับใด ๆ อยู่ใกล้เคียงที่จะ สามารถให้ความช่วยเหลือในยามที่เกิดปัญหาและอุปสรรคในการสอน ครูจะต้องลงมือลงมือ ถูกในการทดลองนำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน (Little, 1987; Berman, 1984 อ้างถึงใน อรุณี สำภาทอง, 2537)

แม้ในปัจจุบันเป็นยุคของระบบข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ครูต้องติด ตามข่าวสาร ตื่นตัวกับความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ นวัตกรรม นำมาช่วยในการเรียนการ สอน เช่น การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาช่วยในการศึกษาในชนบทห่างไกลให้ได้รับ ความรู้ และติดตามความเปลี่ยนแปลงเหมือนกับการเรียนจากห้องเรียนในเมือง แต่ยังมีข้อ จำกัดเรื่องการสื่อสารยังเป็นระบบสื่อสารทางเดียว ไม่สามารถโต้ตอบซักถามขณะที่เรียนได้ เนื่องจากบทเรียนถูกบันทึกเป็นเทป รายการที่ออกอากาศยังไม่ตรงกับตารางสอนของโรงเรียน ปัญหาด้านเทคนิค อุปกรณ์ ครูยังไม่มีความสะดวกสบายในการใช้งาน และขาดความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งส่วนใหญ่ให้นักเรียนชมเฉพาะรายการโทรทัศน์ ส่วนรายการอื่น ไม่สามารถจัดได้เต็มรูปแบบ (อนุรักษ์ ปัญญาอนุวัฒน์, 2537)

พลสันท์ โพธิ์ศรีทอง (2539) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูประจำการในแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยสรุปว่าคุณเป็นผู้ที่มีจิตใจที่สำคัญใน 3 ด้าน คือ 1. สมรรถภาพทางจิต คือ จิตใจที่ใฝ่รู้ แสวงหาเหตุผล และจิตใจที่ต้องการจะพัฒนาตนเอง 2. คุณภาพจิต คือ ผลแสดงออกของจิตใจในด้านความรับผิดชอบ ความรักศรัทธาในอาชีพครู ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความมีวินัย และตรงต่อเวลา 3. สุขภาพจิต คือ จิตใจที่ร่าเริง แจ่มใส เป็นกลาง ในการที่จะพัฒนาครูที่เหมาะสม และมีคุณค่านั้นจะต้องตรงกับความต้องการของผู้สอนว่า ผู้สอนมีความต้องการเรื่องใด ด้านไหน มากน้อยเพียงใด (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2524) วิธีการที่ใช้ในการสำรวจสภาพความต้องการ ซึ่งผู้วิจัยก็เป็นครูคนหนึ่งที่ทำหน้าที่สอนในโรงเรียน ได้พูดคุย สนทนา ซักถาม และสังเกตการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนพบว่า ครูยังมีการทำงานและเตรียมการเรียนการสอนตามลำพังขาดความร่วมมือกันระหว่างเพื่อนครู ขาดการยอมรับนับถือในตัวผู้บริหาร การขาดการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน และประสบปัญหาในการเรียนการสอนในห้องเรียน ในปัจจุบันได้มีการอบรมครูประจำการด้วยรูปแบบต่าง ๆ ที่นิยมมาก คือ การอบรมระยะสั้นจากบุคคลภายนอก ซึ่งบางครั้งครูสมัครใจ แต่เคยได้รับการอบรมบ่อยครั้งเลยผลัดเปลี่ยนครูคนอื่นไปแทน หรือครูที่ได้รับการอบรมก็ไม่ได้สมัครใจไปเอง แต่ก็มีปัญหาสำหรับครูที่เข้ารับการอบรม เนื่องจากต้องใช้วิธีการแยกครูออกจากห้องเรียน ทำให้ห้องเรียนขาดครู และครูที่ได้รับการอบรมก็ไม่ได้รับการติดตามผลการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ครูไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ จึงไม่ได้ผลเท่าที่ควร (รุ่งทิพย์ ช็องหลิม, 2540) อาจเป็นสาเหตุให้ครูเกิดความท้อแท้ ไม่ทราบผลการปฏิบัติงานที่ปฏิบัติไปว่าถูกหรือผิด ทำให้ครูขาดความสนใจ ขาดแรงจูงใจที่จะเข้ารับการอบรม หรือเข้ารับการนิเทศทำให้เกิดความสูญเสียเปล่า เสียงบประมาณ เสียเวลา และไม่สามารถพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ (ยุพดี มานะภักดี, 2533)

ในการปฏิบัติงานของครูครูต้องการเพื่อนสักคนที่จะสามารถปรึกษาหารือ พูดคุย เนื่องจากลักษณะวิชาชีพครูมีลักษณะอิสระโดดเดี่ยว ครูต้องเตรียมการสอนโดยลำพัง ทำให้ครูรู้สึกโดดเดี่ยวและใช้ประสบการณ์ของตนเองในการปฏิบัติงาน และไม่ทราบผลการปฏิบัติว่าผิดหรือถูก ทำให้ครูรู้สึก ท้อแท้ เบื่อหน่าย ถ้ามีเพื่อนครูที่ไว้ใจสักคนในโรงเรียนเดียวกันที่สามารถพูดคุย ปรึกษาหารือหรือมีการแบ่งปันความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกันก็จะช่วยส่งเสริมให้ครูมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

การทำงานแบบร่วมมือกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเอง และหมู่คณะ เป็นการรวมกลุ่มบุคคลอย่างน้อย ตั้งแต่ 2 คน มาร่วมมือร่วมใจ

ทำให้กิจกรรมของกลุ่มบรรลุเป้าหมายโดยส่วนรวม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากความเชื่อที่ว่า สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนในกลุ่มจะสามารถทำให้คนในกลุ่มทำงานร่วมกันได้ การพัฒนาตนเองจะต้องมาจากความช่วยเหลือของผู้อื่นด้วย จะพัฒนาโดยลำพังจะเป็นไปได้ยาก (Julian Edge, 1992) ทุกคนต้องได้รับการเตรียมฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน การพัฒนาสัมพันธภาพในการทำงานร่วมกัน การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับในความผิดพลาด และยินดีที่จะปรับปรุงแก้ไขตนเอง ตลอดจนการเสริมแรง และให้กำลังใจ เพื่อให้มีขวัญและกำลังใจที่ดีขึ้นในการทำงาน (Vander Kley, 1991 อ้างถึงใน วรรณทิพา รอดแรงค์, 2540) การร่วมมือกันระหว่างเพื่อน คือ การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ช่วยเหลือกัน สนับสนุนกันและกัน แต่ละคนรับผิดชอบในงานของตน เปิดโอกาสให้แต่ละคนทำงานเต็มที่ เกิดความมั่นใจว่ามีเป้าหมายที่ชัดเจน รูปแบบการร่วมมือกันมีลักษณะพิเศษคือ ฝึกทักษะทางสังคมเพื่อการทำงานร่วมกัน และปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ส่วนการประเมินจะประเมินทั้งกระบวนการ ซึ่งกระบวนการในการปรึกษาเป็นกลุ่มตามแนวทางของ (Mahler, 1964 อ้างถึงใน วัชรี ทรัพย์มี, 2522) กล่าวถึงการให้คำปรึกษากันกับเพื่อนเพื่อช่วยเหลือกันมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการก่อตั้งกลุ่ม เป็นขั้นที่มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ การสร้างความคุ้นเคย และสัมพันธภาพ ตลอดจนการเริ่มต้นอภิปรายถึงลักษณะของปัญหา
2. ขั้นแลกเปลี่ยนทักษะของกลุ่ม เปลี่ยนจากการรวมกลุ่มสังคมธรรมดาเป็นการร่วมมือกันช่วยเหลือ ทุกคนทราบจุดมุ่งหมายของกลุ่ม คือ พัฒนาความช่วยเหลือในปัญหา ทุกคนต้องอภิปรายอย่างเปิดเผย
3. ขั้นดำเนินการ ขั้นนี้ทุกคนเต็มใจที่จะพูดถึงปัญหา มีการนำเนื้อหามาพูดกัน เปิดโอกาสให้ทุกคนสำรวจตนเอง ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. ขั้นยุติการให้คำปรึกษา ขึ้นอยู่กับสมาชิกช่วยกันพิจารณา กลุ่มช่วยกันกำหนดวันและเวลาในการยุติ

จะเห็นได้ว่าการร่วมมือกัน ซึ่ง ประเวศ วะสี (2539) พูดถึงการรวมตัวกันว่าย่อมจะมีพลังมากกว่าอยู่โดดเดี่ยว เพราะการรวมตัวกันจะทำให้เกิดศักยภาพมากกว่าแต่ละคน คนรวมตัวกันย่อมมีพลังร่วมกันช่วยแก้ปัญหา ร่วมแสวงหาความรู้ใหม่ การยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนรู้ เป็นการกระทำที่เป็นธรรมชาติ การพูดคุยกับเพื่อนร่วมงานจึงมีประโยชน์ได้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นที่หลากหลาย ช่วยให้เชื่อมั่นใจ และกระตือรือร้น ซึ่งสอดคล้องกับ Julian Edge (1992) ได้กล่าวถึง "การพัฒนา" ว่าหมายถึง การพัฒนาตนเอง

แต่ไม่ใช่การแยกตัวออกจากหาก การพัฒนาตนเองจึงจำเป็นต้องกระทำร่วมกับบุคคลอื่น นั่นคือ เพื่อนร่วมงาน เพราะเพื่อนจะให้นามีโอกาสเข้าใจตนเอง เพื่อนเป็นเสมือนกระจกสองสะท้อน ซึ่งมีผลการวิจัยที่สนับสนุนเพื่อนช่วยเพื่อน ดังเช่น งานวิจัยของ อรัญญา บุญธรรม (2537) ได้ศึกษาผลของการใช้เพื่อนช่วยสอนต่อการพยาบาลในวิชาแนวคิดพื้นฐาน และหลักการพยาบาล 1 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองที่มีเพื่อนช่วยสอน ทำคะแนนได้ดีกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่มีเพื่อนช่วยสอน

การพัฒนาความร่วมมือของครูประถมศึกษาตามแนวคิดของ Julian Edge เป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาครูเอง ร่วมกับเพื่อนร่วมงานที่สอนในโรงเรียนเดียวกัน ช่วยเหลือกันภายในโรงเรียน เนื่องจากลักษณะเนื้อหาวิชาที่สอนคล้ายกัน ทำให้สามารถช่วยกันแก้ปัญหาด้วยกันโดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยตรง เป็นครูเหมือนกัน ซึ่งจะทำให้ครูมีความสมัครใจ เต็มใจ มีแรงจูงใจที่จะช่วยกันพัฒนางานในหน้าที่ของตน เป็นการพัฒนาครูในสถานการณ์ที่เป็นปกติที่เชื่อมโยงกับการเรียนการสอนของตนจริง ๆ การมีเพื่อนร่วมงานที่เป็นครูอยู่ด้วยกันในโรงเรียนเดียวกัน ซึ่งมีความใกล้ชิดกัน มีความเข้าใจกัน มีความสนใจและให้กำลังใจที่จะกระทำอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป หากมีการสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ครูที่มีความตั้งใจจะพัฒนาตนเองให้มีโอกาสร่วมมือกันกับเพื่อนครูจะช่วยให้ครูตระหนักในความสามารถของตนเองในการจะพัฒนาการสอนของตนได้มีโอกาสได้รับการฝึกให้เห็นคุณค่าของตนเอง และพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น อาจจะช่วยให้ครูพัฒนาการสอนของตน และทำให้ครูไม่แยกตัวออกจากห้องเรียน ซึ่งจะให้ประโยชน์ในระยะสั้น คือ 1) ความรู้สึกตระหนักในคุณค่าของตนเอง 2) ซินชมยินดีในความสามารถของผู้อื่น 3) ความเต็มใจยินดีที่จะรับฟังคนอื่นอย่างพิจารณา 4) ความมั่นใจในตนเองที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ และประโยชน์ในระยะยาว คือ ถ้านำไปปฏิบัติจะสามารถพัฒนางานในวิชาชีพของตนให้เชี่ยวชาญได้

หลักในการทำงานร่วมกันกับเพื่อนตามแนวคิด Julian Edge คือ

1. มีการยอมรับฟังโดยไม่มีการตัดสินหรือประเมินค่าผู้พูดล่วงหน้า
2. มีความเข้าใจในปัญหาการเรียนการสอน สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

และประสบการณ์กับเพื่อนร่วมงานได้

3. มีความจริงใจ และยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนให้ผู้อื่นได้รับรู้

ผู้วิจัยมีความสนใจจะพัฒนาครูประถมศึกษาให้ร่วมมือกันกับเพื่อนร่วมงานในการแก้ปัญหาในเรื่องการสอนในห้องเรียน จึงนำแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานร่วมกันของ Julian Edge

และกระบวนการในการทำงานร่วมกับผู้อื่นของ ทิศนา แรมมณี (2536) มาปรับใช้ฝึกทักษะที่จำเป็นในการทำงานร่วมกัน และนำหลักการของการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มมาเป็นขั้นตอนในกระบวนการในการทำงานร่วมกัน โดยเลือกใช้เทคนิคกิจกรรมที่เหมาะสมมาสร้างในการฝึกให้ร่วมกันแก้ปัญหาในการสอนในห้องเรียน และได้พัฒนาโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานของครูประถมศึกษา เป็นโปรแกรมที่ไม่จำเป็นต้องใช้คนจำนวนมาก ดังที่ โลเซอร์ (Loeser, 1959 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2528) ได้สรุปลักษณะของกลุ่มที่เหมาะสมในการประชุมกลุ่มให้คำปรึกษา ควรมีสมาชิกตั้งแต่ 4 - 8 คน เป็นกลุ่มที่สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ต้องมีผู้นำ ถ้ากลุ่มใหญ่การถ่ายโยงจะค่อย ๆ ชอนลงจนสมาชิกไม่มีความหมายแทบจะไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานที่เป็นครูประถมศึกษา ซึ่งจะทำให้ครูเห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกับเพื่อน และนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานในวิชาชีพเพื่อจะทำให้เป็นครูที่พัฒนางานสอนของตนให้มีประสิทธิภาพ

คำถามของการวิจัย

ครูโรงเรียนวัดไพรยฝน จังหวัดปทุมธานี มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานของครูประถมศึกษาที่ทำงานร่วมกันในโรงเรียนประถมศึกษาวัดไพรยฝน จังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูที่สอนนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 8 คน ของโรงเรียนวัดไพรยฝน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของครูประถมศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

ครูประถมศึกษาทุกคนที่เข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานเป็นครูประจำชั้นที่เป็นผู้ใกล้ชิด คู่แข่งกับนักเรียนในชั้นเรียนของตนเองมากที่สุด มีการสังเกต ติดตามพฤติกรรมของนักเรียนที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นบ่อย ๆ สม่ำเสมอเป็นระยะเวลานานพอสมควร คือ ตลอด 1 ภาคเรียน ครูจึงสามารถที่จะระบุพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงต่อเพื่อนและครูได้อย่างถูกต้อง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาตนเอง หมายถึง การที่ครูประถมศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการเข้าร่วมกลุ่มปรึกษากันกลุ่มเล็ก ๆ เกี่ยวกับปัญหาการสอนในห้องเรียนของตนให้กับเพื่อนครูในกลุ่มได้ฟัง เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแสวงหาความรู้ การปรับเอาไปใช้ การลองปฏิบัติ และการรายงานผลการแก้ปัญหาเพื่อช่วยให้ขยายมุมมองของตนได้กว้างขึ้นและนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

โปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน หมายถึง แผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นลำดับขั้นตอนเพื่อกระตุ้นให้ครูได้ตระหนักและยอมรับเพื่อนร่วมงานมีบรรยากาศที่แสดงถึงความสำคัญที่ครูได้ปรึกษาพูดคุยกับเพื่อนในการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนของตน เป็นโปรแกรมที่จัดตามสภาพการปฏิบัติงานจริงของครูในโรงเรียนวันละ

1. ชั่วโมง 30 นาที เป็นระยะเวลา 8 สัปดาห์ ดำเนินการดังนี้

1. สร้างความตระหนักในความสำคัญของการร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน
2. ช่วยกันเลือกปัญหาที่จะแก้ไขในการเรียนการสอน
3. จับคู่ปรึกษานานหรือร่วมกันในการแก้ปัญหา

4. ผลัดกันสังเกตการแก้ปัญหาในห้องเรียนและให้ข้อมูลย้อนกลับครั้งที่ 1
5. รายงานผลการปฏิบัติการแก้ปัญหาต่อกลุ่มย่อย รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

เสนอแนะ

6. จับคู่ช่วยกันวางแผนแก้ไข ปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะ
7. ผลัดกันสังเกตการสอนและให้ข้อเสนอแนะครั้งที่ 2
8. สรุปรายงานผลการปฏิบัติการแก้ปัญหาต่อกลุ่มใหญ่ เก็บเป็นข้อมูลไว้ใช้ต่อไป

การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน หมายถึง การศึกษาและนำแนวคิดของการทำงานแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานมาประกอบกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูประจำการ เพื่อสร้างเป็นโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ แนวคิดพื้นฐาน วัตถุประสงค์ ลักษณะของโปรแกรมฯ ขั้นตอนการใช้โปรแกรม สื่อ และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า การประเมินผล จากนั้นนำไปทดลองใช้เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขเป็นโปรแกรมฉบับสมบูรณ์

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน หมายถึง (1) การที่ครูประถมศึกษาเข้ากลุ่มปรึกษากัน และกล่าวพูดเกี่ยวกับปัญหาการจัดการเรียนการสอนของตนให้กับเพื่อนในกลุ่มได้ฟัง (2) การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานให้เข้าใจก่อนจะแตกเปลี่ยนความคิด และประสบการณ์ (3) การร่วมแสวงหาความรู้กับเพื่อนร่วมงานในการแก้ปัญหา (4) การร่วมมือกับเพื่อนร่วมงานในการเลือกวิธีการแก้ปัญหา การทดลองแก้ปัญหาและการปรับวิธีให้เหมาะสมเพื่อนำไปใช้ (5) การรายงานผลการแก้ปัญหาตรงตามสภาพความเป็นจริงให้เพื่อนร่วมงานได้รู้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนดีขึ้น

ครูประถมศึกษา หมายถึง ครูที่เป็นครูประจำชั้นที่สอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดโพธิ์ผืน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาเอกสาร และงานวิจัยเกี่ยวกับการร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน การแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

1.2 การสำรวจปัญหาการเรียนการสอนของครูที่เป็นประชากร แล้วร่วมมือกันสังเคราะห์ และช่วยกันสังเคราะห์เพื่อหาปัญหาร่วม เพื่อนำไปเป็นเนื้อหาในการฝึกการร่วมมือแก้ปัญหาระหว่างเพื่อนร่วมงาน

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนประถมศึกษาวัดโพธิ์ผาม จังหวัดปทุมธานี มีวิธีดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการพัฒนาโปรแกรมฯ

2.2 การกำหนดกรอบแนวคิดและสาระสำคัญของโปรแกรมฯ

2.3 การสร้างเอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรมฯ

2.4 การตรวจสอบและปรับปรุงเอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรมฯ

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนประถมศึกษาวัดโพธิ์ผาม จังหวัดปทุมธานี มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

3.1 การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครู ที่สอนระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโพธิ์ผาม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2541 จำนวนทั้งสิ้น 8 คน

3.2 การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ประกอบด้วย

3.2.1 เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต

ข้อมูลต่าง ๆ ประกอบด้วย

1) แบบบันทึกการเสนอปัญหารายบุคคล

2) แบบบันทึกการร่วมมือกันหาทางแก้ปัญหาของคู่พื้นที่

3) แบบบันทึกการสังเกตการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนของ
คุณิเทศ

4) แบบบันทึกรายงานผลการปฏิบัติการแก้ปัญหา
และข้อมูลจากการบันทึกของผู้วิจัย ข้อมูลจากเทปบันทึกเสียง ภาพถ่าย

3.2.2 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการดำเนินการ
โปรแกรมการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนประถมศึกษา
วัดโปรยฝน จังหวัดปทุมธานี

3.3 การดำเนินการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการก่อนการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูล
พฤติกรรมของครูที่เป็นประชากรโดยการจดบันทึกการสังเกตพฤติกรรมของครูก่อนใช้โปรแกรมฯ
ในการทำงานร่วมกัน และการสังเกตการสอนของครูที่เป็นประชากรเกี่ยวกับการแก้ปัญหาการ
เรียนการสอน ระยะเวลา 1 สัปดาห์

ระยะที่ 2 ระยะทดลองใช้โปรแกรมขั้นที่ 1 การฝึกการตระหนัก
ในคุณค่าของตนเอง และฝึกทักษะการทำงานร่วมกัน ระยะเวลา 2 สัปดาห์

การใช้โปรแกรมขั้นที่ 2 การจัดกิจกรรมการทำงานร่วม
กันในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็กที่เป็นปัญหาและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยครูเข้าร่วมกิจกรรม
ตามขั้นตอนการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้เวลาในการดำเนินการ
8 สัปดาห์

ระยะที่ 3 ระยะหลังทดลองการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง
ใช้โปรแกรมฯ ระยะเวลา 1 สัปดาห์

3.4 การตรวจสอบความเที่ยง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้านวิธีการเก็บข้อมูล คือ
การเก็บข้อมูลในเรื่องเดียวกัน จากหลายวิธี ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมร่วม
การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การศึกษาจากร่องรอยเอกสาร และสภาพแวดล้อม

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนก
ชนิดของข้อมูลการสร้างเป็นข้อสรุปย่อย การจัดกลุ่มข้อมูล การหาแบบแผน การวิเคราะห์
แบบตรรก และการประมวลผลข้อมูลเข้าด้วยกันและสร้างเป็นบทสรุป ด้วยการวิเคราะห์แบบ
อุปนัย

3.5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเกี่ยวกับการดำเนินการใช้
โปรแกรมฯ และความคิดเห็นของครูที่เป็นประชากร จำนวน 8 คน

**ขั้นที่ 4 การปรับปรุงการพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่าง
เพื่อนร่วมงานในโรงเรียนประถมศึกษาวัดโปรยฝน จังหวัดปทุมธานี มีวิธีการดำเนินการ
ตามลำดับดังนี้**

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมการพัฒนา
ตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนประถมศึกษาวัดโปรยฝน จังหวัดปทุมธานี

4.2 นำเสนอโปรแกรมพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่าง
เพื่อนร่วมงานในโรงเรียนประถมศึกษาวัดโปรยฝน จังหวัดปทุมธานี ฉบับสมบูรณ์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้โปรแกรมพัฒนาตนเองแบบร่วมมือของครูประถมศึกษาในการทำงาน
ร่วมกัน และการแก้ปัญหาการเรียนการสอน
2. ได้ข้อมูลวิธีการแก้ปัญหาของครูที่พบในการจัดการเรียนการสอน และได้ผ่าน
การทดลองใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนได้ผลแล้ว สามารถเก็บไว้เป็นแหล่งข้อมูลในการสอนที่มี
คุณภาพ
3. โปรแกรมพัฒนาตนเองแบบร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน เป็นแนวทางให้
โรงเรียนที่มีลักษณะคล้ายกัน โดยดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพและความพร้อมของโรงเรียน
นั้น และขยายต่อไปเป็นกลุ่มโรงเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย